

Lausunto

16.5.2023

VN/11255/2023

VN/11255/2023-OM-11

Sosiaali- ja terveysministeriö

Oikeusministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi tupakkalain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi tupakkalain muuttamisesta. Esitysluonnoksessa savuttomista nikotiinituotteista ehdotetaan säädettäväksi vastaavalla tavalla kuin suussa käytettäväksi tarkoitettu tupakasta, purutupakasta ja nenänuuskasta säädetään. Tämä tarkoittaisi savuttomien nikotiinituotteiden myynnin, muun luovuttamisen ja välittämisen kieltä sekä maahantuonnin kieltä eräitä rajoituksia lukuun ottamatta. Myyntikiellon rikkominen olisi tupakan myyntirikoksena rangaistava teko ja voisi johtaa tupakkalain mukaisen vähittäismyyntiluvan peruuttamiseen. Lisäksi ehdotetaan savuttomien nikotiinituotteiden käyttökieltoa päiväkotien ja esi- ja perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- ja ulkotiloihin sekä leikkikentille. Savuttomien nikotiinituotteiden hallussapito kieltäisiin alle 18-vuotiailta. Oikeusministeriö toteaa lausuntonaan seuraavan.

Rangaistussäätely

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että tupakkalain 2 §:n määritelmäsäännökseen lisättäisiin uudeksi 14 a kohdaksi savuttoman nikotiinituotteen määritelmä, joka kattaisi nikotiinipussit ja niitä läheisesti muistuttavat tuotteet. Lain 51 §:ää täydennettäisiin siten, että kieltä myydä, muutoin luovuttaa taikka välittää koskisi paitsi purutupakkaa, nenänuuskaa ja suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa, myös savutonta nikotiinituotetta.

Lain tupakan myyntirikosta koskevan 109 §:n 2 kohtaa täydennettäisiin siten, että rikostunnusmerkistön täyttäisi se, että tahallaan 51 §:n vastaisesti myy tai muutoin vastiketta vastaan luovuttaa taikka välittää paitsi purutupakkaa, nenänuuskaa tai suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa, myös savutonta nikotiinituotetta. Rikoksesta on säädetty rangaistukseksi sakkoa tai vankeutta enintään 6 kuukautta, eli kyseessä on vankeusuhkainen rangaistussäännös, joka ei ole rikoslaissa.

Esityksen perusteluissa tuodaan esiin erilaisia nikotiinipussien tavanomaiseen ja muunkinlaiseen käyttöön kuten pussin nielemiseen liittyviä terveyshaittoja. Tupakkalakiin sisältyy varsin runsaasti erilaisia tupakka- ja lähituotteita koskevia käsitteitä, joita myös hyödynnetään lain kieltoäännöksissä ja rangaistussäännöksissä. Kokonaisuuden hahmottaminen ei ole aivan yksinkertaista.

Esityksen perusteita olisi aihetta täydentää rangaistavaksi säätämistä koskevilta osin. Tämä koskee ensinnäkin sen arviointia, ovatko kyseisiin nikotiinipusseihin kohdistuvat luovuttamisteot yhtä moitittavia kuin muihin tupakkalain 109 §:n 2 kohdassa tarkoitettuihin aineisiin kohdistuvat tunnusmerkistön mukaiset teot. Esityksen perusteluissa tuodaan rikostorjunnallisena näkökohtana esiin erityisesti ehdotettuun sääntelymalliin liittyvä helpottuva viranomaisvalvonta, mutta se ei ole peruste rangaistavaksi säätämiseksi. Kun rangaistavaksi säätämisen tulisi olla luonteeltaan viimeinen moitittavaan menettelyyn kohdistuva reaktiokeino, voidaan myös kysyä, voitaisiinko siinä tapauksessa, että painavat yhteiskunnalliset vaativat rangaistavaksi säätämistä, mahdollisesti hyödyntää sakonuhkaista rikkomussäännöstä.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
 Oikeusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 25
 00023 Valtioneuvosto

Eteläesplanadi 10
 Helsinki

0295 16001
 +358 295 16001

09 1606 7730
 +358 9 1606 7730

kirjaamo.om@gov.fi
 oikeusministerio.fi

Ehdotettaessa muutosta tupakkalain vankeusuhkaiseen rangaistussäännökseen on aiheellista kiinnittää huomiota siihen, että tupakkalaissa on yhä vankeusuhkaisia rangaistussäännöksiä, vaikka vankeusrangaistuksen uhkaa edellyttävistä rikoksista tulisi säätää rikoslaissa.

Muita huomioita

1.

Esitysluonnoksessa (s. 3) mainitaan keskeisenä syynä ehdotettavaan lainmuutokseen se, että Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (Fimea) on muuttanut tulkintaansa nikotiinipusseista (jotka ovat savuttomia nikotiinituotteita) ja katsoo, että ne eivät kuulu lääkelain (395/1987) soveltamisalaan. Fimean muuttuneen tulkinnan myötä nikotiinipusseihin sovelletaan vain tupakkalain (549/2016) ja kemikaalilain (599/2013) säännöksiä. Tästä seuraa, että nikotiinipusseja voi tällä hetkellä myydä Suomessa ilman vähittäismyyntilupaa. Tupakkalaista ei myöskään johdu rajoja esimerkiksi nikotiinipussien nikotiinipitoisuudelle.

Oikeusministeriön mielestä esityksessä olisi syytä tarkemmin tuoda esiin, minkä säännöksen nojalla Fimea on tehnyt em. tulkinnan, ts. mihin sen toimivalta perustuu (onko toimivaltaperusta lääkelain 6 §, jonka mukaan Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen tehtävänä on tarvittaessa päättää, onko ainetta tai valmistetta pidettävä lääkkeenä, perinteisenä kasvirohdosvalmisteena tai homeopaattisena valmisteena?). Esitystä olisi asianmukaista täydentää myös Fimean ko. päätöksen diaarinumerotiedolla.

2.

Esitysluonnoksessa luonnosteltu sääntely vaikuttaa asettuvan yhdeksi – tietyillä asia-argumenteilla perustelluksi – osatekijäksi (lain soveltaminen savuttomiin nikotiinituotteisiin) tupakkalaissa jo voimassa olevaan sääntelyyn, joka aikanaan on ollut myös eduskunnan perustuslakivaliokunnan arvioitavana. Mainittua taustaa vasten esitysluonnoksessa on tunnistettu ehdotuksen kytkeytyminen useaan perusoikeuteen ja esitysluonnoksessa olevat säätämisyjärjestysperustelut vaikuttavat sinällään asianmukaisilta ehdotetun muutoksen perustelemiseksi suhteessa perustuslakiin.

Osastopäällikkö, ylijohdaja

Johanna Suurpää

Lainsäädäntöneuvos

Veli-Pekka Hautamäki

Jakelu STM Sosiaali- ja terveysministeriö

Tiedoksi Kansliapäällikkö Pekka Timonen
Lainsäädäntöjohtaja Susanna Siitonen
Ministerin erityisavustaja Anita Westerholm

VN/11255/2023-OM-11

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: